

Муниципалдыг бюджеттен хандырылгалыг ниити ооредилгенин албан чери
«Овюр кожүүннүн Шарый-оол- оол Владимир Чактар-оолович аттыг Чаа-Суур
муниципалдыг ниити билиг отумак школазы»

«Чопшээрээн»

«Овур кожүүннүн Шарый-оол В.Ч.
аттыг Чаа-Суур муниципалдыг
ниити билиг ортумак школазынын»
директорунун ооредилге
талазы-биле оралакчызы
Донгак /Донгак Ч.Д./
Протокол № 1 от 30.08.2023г

«БАДЫЛААН»

«Овур кожүүннүн Шарый-оол В.Ч.
аттыг Чаа-Суур муниципалдыг
ниити билиг ортумак школазынын»
директорунун дужаалы- биле
Комбуй /Комбуй-оол А.В./
Дужаал №168; 31. 08 .2023ч

2023 -2024 ооредилге чылында
4 –ку класстын «Литературлуг номчулга» эртеминге
эге ниити ооредилгенин
АЖЫЛЧЫН ПРОГРАММАЗЫ

Чаа-Суур - 2023 ч.

Тайылбыр бижик.

Тыва уругларны шын, кижизиг, эртем-билиглиг кижилер кылдыр ооредири – амгы уенин школаларыны эн-не кол сорулгаларынын бирээзи. Ужук-бижик номчуп билип эгелээринин эн-не кол дозу- эге класстар. 7-10 харлыынга чедир уругнун чугаа-домаанын ангы-ангы хевирлеринин (бижимел чугаа, номчулга, дыннап билири) сайзыраарынга таарымчалыг уези. Ынчангаш тыва литературлуг номчулга эге школага чугула эртемнернин бирээзи.

Бердинген программа 2-4-ку класстарнын уругларынга таарыштыр кылдыган.

"Литературлуг номчулга" номунда кирип турар чогаалдар программага дууштур темалар аайы-биле болуктей бердинген.

Эге класстарнын чечен чогаал номчулгазынын программасы чечен эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге даянмышаан, оон ундезилеттинген болгаш проблема-тематиктиг принципке чагыртып турар.

Ынчангаш эге школанын 2-4 класстарынын класс бурузунде ол-ла темалар катаптап кирип турар. Ынчалза-даа олар анаа-ла катаптап турар эвес, а уругларнын назы-хары улгадып, чувени шингээдип алырынын болгаш билиинин, деннели бедээни-биле чергелештир чогаалдарнын хемчээли, утказы болгаш дылдын уран-чечен аргалары чоорту нарыыдап, чаа чуулдер-биле немежиб бар чыдар.

Чижээлээрге, 2-ги класска чылдын уелеринде бойдустун онзагай демдектеринин дугайында уругларнын алган билиглери 3-ку класска улам ханылаар болгаш тодараттынып, делгемчиир. Номчуур чогаалдарнын хемчээли улгадып, дыл-домаа, ооредилге-кижизидилгелиг ужур-утказы, чогаалдарны сайгарар негелделери улам нарыыдап оар дээш оон-даа оске.Базистиг программада эртемнин туружу

«2-4 класстарга номчулга программасы» ооредилге планын езугаар 2-4 класстарга номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы 2 шак. Чылда 68 шак. Оон иштинде 8-9 хире шакты класстан дашкаар номчулгага чарыгдаар.

ЧЕЧЕН-ЭСТЕТИКТИГ ПРИНЦИП

Чечен-эстетиктиг принциптин негелдезин езугаар уругларныц ооренир ужурлуг чогаалдарынын санынга программаже колдуунда чечен чогаалдын бедик шынарлыг улегерин (созуглелдерин) кирип, оларныц шилилгезин шын тодарадыры негеттинер. Чогаалдын чугле сонuurганчыг утказын билиндирип, ооредиглиг, солун созуглелдерни номчуп бээри-биле кызыгаарланып болбас. Долгандыр турар хурээлелдин байлаан, оон чажыгтарын коргузуп турар уран-чечен аргаларын болгаш кижилер аразында харылзааларнын байын коргузуп турар дээди, чараш сеткилдерни оттуруп, амыдыралда онза, чараш чуулдерни эскерип база танып-билип алырын, чуртталгага ажы-толдун бот-хамаарылгазын хевирлээри чугула.

Чечен (уран) чогаалдары уругларны номчулгага ынак, бугу-ле чараш чуулге хандыкшылдыг, ону шын унелеп билир кылдыр чанчыктырар ужурлуг. Чечен-эстетиктиг принцип уран чуулдун аразында харылзааларны идепкейлиг тургузарын тодаргайлаар **болгаш** ону быжыглаарынын аргаларын баш удур айтыр.

ЛИТЕРАТУРА ШИНЧИЛЕЛДИГ ПРИНЦИП

Литература шинчилелдиг принциптернин негелделерин езугаар уругларны эге школадан эгелеп чечен чогаалдын будуш-шынарынын эн **онзагай талаларын**, ону илередип турар кол уран аргаларын бодууну-биле таныштырар. Кандыг-даа чогаалды сайгарып турар уеде овур-хевир бирги черде турар дээрзин сагындырбышаан, созуглелдин (чогаалдыцнутказын шын шицгээттирерин принцип негеп турар.

Авторнун идеялары, бодалдары, сагыш-сеткили чечен овур-хевирни дамчыштыр илереттинер. Чечен овур-хевирни тургузарынын кол чепсээ болгаш ону шын медереп билип алырыныц *кол аргазы сос* болур. Чечен чогаалга сос тодаргай уткага (ону чугаа азы

сезуглелдин узундузунден билип алып) чагыртыр болгаш ол чогаалдын утказындан, оон ында кирген бугу-ле овор-хевирлиг системазындан ангыланып шыдавас. Бо талазы-биле литература шинчилелдиг принцип мурнунда турганы — свету чогаалдан, овор-хевирден ангылай коруп турган лингвистиктиг сайгарылганын принципинге удурланышкак.

Чогаал сайгарылгазынын уезинде состу тускайлап коор чорукту болдурбас. Чогаалдын чечен овор-хевирлиг системазында ону долдуруп чоруур боттук кезектер, бодалдар, ужур-уткалар, харын-даа оларга хамаарылга чок состерни домактар-биле харылзаалыг кылдыр сайгарар.

Чогаалдан "ушта тырттырган" ангы-ангы чурумалдыг кезектер ап, оларны уругларга сайгарар кылдыр бээр чорукту эге класстарга болдурбас.

Чечен чогаалды эпитеттер, деннелгелер, метафоралар болгаш дылдын оске-даа чурумалдыг уран аргаларын мооннеп чыып кааны кылдыр коруп болбас. Эге школага дылдын чурумалдыг уран аргаларынын сайгарылгазы бердинген чогаалдын утказынга дууштур чоруттунар болгаш уругларныч чогаалды ханы билип, ында кирген овор-хевирни долу, четче сактып алырынга дузалаар. Литература шинчилелдиг принцип номчулга номнарынче янзы-буру темалыг болгаш утка-шынарлыг чогаалдарны кииреринин аргазын берип турар. Программа езугаар сумелеп турар чогаалдарнын жанрлары база хой янзы: тоолдар, тоолчургу чугаалар, мифтер, тывызыктар, улегер домактар, дурген-чугаалар, кожамыктар, улустун ырлары, шулуктер, шиилер, чечен чугаалар.

Бо принцип номчулга болгаш чогаал сайгарылгазынын уезинде чогаалдын темазын, идеязын композициязын, уран-чечен аргаларын база оске-даа чугула нарын айтырыгларны таарыштыр чугаалажырынын, ону уругларга чоорту билиндиреринин угланышкынын берип турар.

НОМЧУЛГА ПРОГРАММАЗЫНЫН ТУРГУЗУУ БОЛГАШ КОЛ-КОЛ СОРУЛГАЛАРЫ
Номчулга программасы дорт кезектен тургустунган:

- 1) номчулганын тематиказы; 2) класстан дашкаар номчулга;
- 3) номчулга талазы-биле алган билиглери, чанчылдары болгаш мергежилдери;
- 4) чогаалдарнын хевирлери-биле (жанрлары) практиктиг таныжылга.

Класска-даа, класстан дашкаар-даа номчуур чогаалдарнын данзызын программада киирбээн, чугле оларнын чижек тематиказын болгаш анаа киирер айтырыгларнын кыска тайылбырын (аннотациязын) класстар аайы-биле сумелеп киирген. Ынчангаш моон сонгаар ооредилге номнарынын ("Торээн чугаа" номнарынын) авторлары кайы класска кандыг тодаргай чогаалдарны киирерин боттары хостуг шилип алып аргалыг.

Чамдык кол темалар класс бурузунун программасында бар. Ынчалза-даа олар анаа-ла катаптап турар эвес, а уругларныч назы-хары улгадып, билиинин деннели бедээни-биле чергелештир чечен чогаалдарнын хемчээли, утказы болгаш дылдын уран-чечен аргалары чоорту нарыдап, чаа чуулдер-биле немежип бар чыдар.

4-ку класска номчуур чогаалдар уругларны 5-ки класстан эгелеп ангы-ангы эртемнерни, литератураны болгаш тоогуну ооредиринге белеткээр болганда, тыва чоннун шаандагы болгаш амгы амыдыралын, хосталга, аас-кежик дээш демиселин, тогузун улустун аас чогаалындан болгаш чечен чогаалдын эн-не дээр дээн чедимчелиг материалдары-биле бадыткаары чугула.

Башкы уругларны бичиизинден эгелеп коллективтиг езуга, бот-боттарынга негелделиг, шынчы, ак сеткилдиг, быжыг туруштуг, эрес-дидим болурунга, мозулуг аажычанга, куш-ажылга кижизидер сорулгалыг.

Уругларнын номчулга кичээлдеринге ооренир чуулдери оларга долгандыр турар бойдус болгаш ниитилел дугайында билиглери бээр, оларнын кижизидилгезинге улуг рольду ойнаар ужурлуг. Эрес-дидим, ак сеткилдиг, амыдыралга тура-соруктуг, бурунгаар чуткулдуг, куш-ажылга ынак, телептиг кижилер дугайында чуулдерни номчуп, сайгарып тургаш уругларны моральдыг мезу-шынарга, ужур-чурумга кижизидер. Ниитиге ажыктыг

куш-ажылды алдаржыткан чогаалдар дамчыштыр уругларны куш-ажылга ынак болурун, ацаа боттарынын хире-шаа-биле киржирин, ону хундулээрин; куш-ажыл кижиге бурузунун хулээлгези болгаш эргези, амыдыраарынын база бир чепсээ дээрзин билиндирер.

Торээн чурт, оон бойдузу, кижилери болгаш оларнын чаагай чанчылдары, эртем, техника, культура, уран чуул талазы-биле чедиишкиннеринин дугайында чуулдер уругларны патриотизмнин, интернационализмнин езузунга, эстетиктиг овур-хевирнин аажы-чанынга кижизидеринге деткимчени бээр болгаш уругларнын угаан-медерелинин саизыраарынга улуг ужур-дузалыг.

Тыва Республиканын куруне сулдезин, тугун, ыдык ырын уругларга таныштырар сорулга-биле, 2 — 4 класстарнын номчулга номнарынга киирерин сумелеп турар. 2-ги класска ыдык ырынын аялгазын дыннап, созунун утказын билиндирбишаан, аянынг номчуп ооредир. 3 — 4 класстарга созун долузу-биле шээжилеп, аялгазын сактып ап, ырлажып турар апаар.

Эге школа оореникчилеринин амыдыралчы арга-дуржулгазы байлак эвес, номчаан номнары, чогаалдары эвээш дээрзи билдингир. Оларада амыдыралды хайгаарап база чогуур туннелдер кылыпкы дег номчукчу дуржулгазы ам-даа четче хевирлеттинмээн.

Оон ужурундан эге школага чечен чогаал номчулгазы ангы-ангы чогаалчыларнын чогаадыкчы салымынын ылгавырлыг талазы, допчу намдары, чогаадыкчы ажил-херекте-ри-биле таныштырарын негевес. Чогаалчыларнын допчу намдарын, чогаадыкчы ажил-чорудулгазын, чечен чогаалды монографтыг (авторлар аайы-биле) ооредиринин принциптин ортумак класстардан эгелээш, улуг класстарга чоорту киирген болур ужурлуг.

Ынчангаш эге школага чечен чогаал номчулгазы ниити литература курузунун эге уе-чадазы болбушаан, ортумак школага литература талазы-биле узуктел чок билиг бээринин чугула кезээ болуп турар.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын программасы уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырынче кол кичээнгейни угландырып турар. Оон иштинде бир онзагай черни оореникчилерни шын чугаалап ооредиринин чугула хевири (аргазы) — номчулганын чанчылдарын шингээттирип хевирлээри болгаш ону сайзырадырынче угланган ажилдарны чорудары кол черни ээлеп турар.

Номчулга кичээлдеринин кол сорулгазы — ыткыр (дынналдыр) номчурунун хевиринден эгелээш, ханы, медерелдиг иштинде номчурун чедип алыры.

Номчулганын шын, медерелдиг, аянынг номчуур шынарларынын болгаш дынналдыр база иштинде номчуур хевирлерин уругларга шингээттирерде, янзы-буру аргаларны ажыглап, ажилдарнын хевирлерин чоорту нарыыдадып тургаш, билиндирерин сумелеп турар.

Ооредилгенин бирги чылында сос номчурунун аргаларын шингээттирип, ангы-ангы состерни, сос каттыжышкыннарын домактар болу бээр кылдыр ун аайы-биле (интонация) кожуп, чугурту номчулгаже чоорту шилчиир.

Ийиги чылында угаан ажылының база бир чадазынче унуп, иштинде номчулганын чанчылдарын боттандыраар.

Ушкучу чылында номчулганын темпизин элээн дурген шуудадыр. Номчулга уезинде уе камнаарынын чогуумчалыг аргаларын чеп ажыглаарын шингээттирер.

Дортку чылында номчулганын кол шынарларын (шын, чугурту, медерелдиг, аянынг) колдуунда шингээди апкан турар. Литературлуг шын адаашкын езугаар болгаш рольдар аайы-биле аянынг номчурунун чанчылдарын ап, номчулганын чогуур темпизин шын сагып билген турар ужурлуг.

Эге школанын бугу-ле чадаларында башкы уругларны номчуп билир кылдыр ооредири-биле чергелештир уруглар боттары номчаан чогаалынын утказын сайгарып, ында кол чуулду илередип, оон чогуур (улуг эвес) туннелдер кылып шыдаптарынче угланган ажилдарны база чорудар. Оон ангыда номчаан созуглелдерин кезектерге чарып, оларга тус-

тузунда ат тыварынга, абзацтар дузазы-биле план тургузарынга, номчаан чуулунун утказын делгеренгей (долу) азы допчу кылдыр чугаалап оорениринге чанчыктырар.

Чечен чогаал эртеминге хамаарыштыр 3 — 4 класстарга дараазында бодуун билиглер-биле база таныштырып болур: автор дугайында кыска дыннадыглар, номчаан чогаалынын жанры, темазы, улустун аас чогаалынын бичии жанрлары — тывызыктар, улегер домактар, дурген-чугаалар, янзы-буру тывызыктыг бодалгалар дээш оон-даа оске.

Литературлуг номчулганы дамчыштыр чечен чогаалды уругларга ханы билиндирерде, оларнын хире-шаа-биле чогаадыкчы чоруунга ундезилеп, ону ооренип коруп тургаш, иштики сагыш-сеткилдин анаа хамаарылгалыг болурунун дуржулгазынга даянырын база сумелеп турар.

Чечен чогаал кижинин угаан-медерелинге, сагыш-сеткилинге салдарлыг болганда, ол уран чуулдун нарын хевиринге хамааржыр.

Чечен чогаал номчуп, чечен овор-хевирлер-биле танышкан тудум, уругларнын ниити сайзыралы, чувени угап, медереп билири, сагыш-сеткилинин бодалдары улам делгемчиир, ханылаар, байлакшыыр. Авторнун созуглелинге дууштур уругларныц аас-биле харыылары, чечен овор-хевирге хамаарыштыр билип алган бугу-ле ажыктыг чуулдери оларнын чечен чогаалды шингээдип ап турарынын херечизи болур.

Программада бердинген чижек тематикаларга хамаарыштыр номчуур ужурлуг чогаалдар иштинден уруглар торээн черинин, долгандыр турар хурээлелдин; эш-оор болгаш уе-чергелеринин, оларнын чуртталгазынын, оюн-тоглаазынын, ужуалдарынын; бойдус болгаш оон камгалалынын; тыва чоннун чаагай чанчылдарынын; торээн чуртунун тоогузунден барымдааларнын дугайында билиглерни шингээдип алырлар.

Эге школанын чечен чогаал номчулгазы дараазында кол-кол сорулгаларны чедип алырынче угланган:

1. уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннерин, чорук-херектеринханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелдиберип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алырынын аргаларын сайзырадыр;
2. чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир кылдыр уругларны ооредир; оларнын боданыр аргаларын болгаш чогаадыкчы бодалдарын сайзырадыры;
3. шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаан, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонuurгалдыг болурун кижизидер;
4. уругларнын ном-биле ажылдап, оон билиг тыварынга номну ургулчу номчуурунга негелделиг, чечен чогаалга сундулуг, уран состун тургузукчулары — чогаалчыларнын чогаадыкчы ажыл-херектеринге сонuurгалдыг болурун чедип алыр;
5. долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угап болгаш медереп билиринин дуржулгазын байыдар;
6. хемчээл, утка, тематика, жанр талазы-биле ангы-ангы чогаалдарны ханы, шын билиндирер;
7. номчаан чуулунун утказын шингээттирерден ангыда, уругларнын ниити билиинин деннелин делгемчидеринин дуржулгазын байыдар болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлээр;
8. чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар; уругларнын чугаазын сайзырадыр болгаш оларга чугаалап, номчуп, дыннап билиринин база созуглелдернин ангы-ангы хевирлерин сайгарып шыдаптарынын чанчылдарын шингээттирер.

Календарь-тематиктиг план

№	Эрттирер хуну		Кичээлдин темазы	Кичээлдин Шагы
	план	факт		
Тыва дылын, тыва чоннуң, тыва чериң – ожууңнуң үш ыдык дажы				
1			Ч.Кара-Күске «Камнаалыңар», шүлүк В.Саарымбуу шүлүк «Төрээн Тывам кижилери» Ч.Куулар шүлүк «Эртинелиг бурун Тывам»	1
Чылдың үелери. Тодуг-догаа алдын күзүм				
2			С.Сүрүң-оол. Шүлүк «Чанган куштар» Х.Ойдан-оол «Баштайгы сегиржип алыышкын» («Оттуг-Мыйыстан» чечен-чугаа) А.С.Пушкин.шүлүк «Күс» (С.Самба-Людуп очулдурган))	1
Улустуң аас чогаалының биче хевирлери				
3			Тывызыктар Үлегер домактар Оюн үдээн чугаалар. Шимченгир оюннар.	
4			Дүрген-чугаа Чоннуң ырлары. «Кадарчы», «Алды баштыг Кара-Дагны» (тыва улустуң ыры)	
Өөренип өөрөн				
5			О.Сувакпит «Камналга» (чечен чугаа) Э.Кечил-оол «Үндүр имнедипкен» (чечен чугаа)	1
Эки кылган ажыл – элеп читпес алдар				
6			С.Сарыг-оол «Дуза када бергеним» («Аңгыр-оолдуң тоожузундан» эге) К.-Э.Кудажы «Маргылдаа», шүлүк	1
Бистиң бичии өңнүктөривис				
7			Х.Ойдан-оол «Эгерек биле Эзирек» («Оттуг-Мыйыс» деп номдан чечен чугаа) С.Тока «Бистиң аңчывыс» Л.Чадамба «Кушкаштар», шүлүк	1
Бойдустуң чажыттары				
8			С.Сарыг-оол «Саржаг дажыглаан» М.Эргеп «Хөртүкке турлагжыыр» («Өдүгенде чайлаг» деп тоожудан эге) М.Эргеп «Анай». («Өдүгенде чайлаг» деп тоожудан эге)	1
Чылдың үелери. Аккыр харлыг кыжым				

9			Л.Чадамба «Кыжын», шүлүк Х.Ойдан-оол «Баштайгы хар» («Оттуг-Мыйыс» деп номдан чечен чугаа) Х.Ойдан-оол «Олегтин өнүктүрери». («Оттуг-Мыйыс» деп номдан чечен чугаа)	1
Багын чугаалаарга – бачыды арлыр				
10			И.Крылов. Басня «Көрүнчүк болгаш сарбашкын» (И.Медээчи очулдурган) С.Сүрүн-оол. Басня «Өргө биле күске»	1
11			Э.Кечил-оол «Кеземче» (чечен чугаа) Л.Толстой «Сөөкчүгөш»	
Бойдуска хумагалыг болуулу!				
12			К.-Э.Кудажы «Чүрек иштинде ок» («Танды кежи» деп номдан чугаа) С.Комбу «Эжеш куштар хоюспаңар», шүлүк	1
13			С.Сарыг-оол «Кижиге – бойдустун төлү» (үзүндү) Ч.Ондар «Хүн» («Олар чокта амыдырал чок»	1
Эштигде хөглүг, эптигде күйтүг				
14			Е.Танова «Өнүктүрери» С.Тока «Черликпен» («Араттын сөзү» деп чогаалдан үзүндү)	1
Авторлуг тоолдар				
15			Ш.Суваң «Алдын-Кушкан» (Шиижиткен тоол)	1
16			С.Сарыг-оол «Шиижекчигеш», шүлүк К.Тюлюш «Улуургак, билиргек Дагаажык»	1
Эрний эреси				
17			С.Сүрүн-оол «Кызыгааржыга», шүлүк А.Арапчор «Эр кижиниң чаңгыс сөстүү», шүлүк С.Михалков «Степа биле Егор». (Үзүндү)	1
Чылдың үелери				
18			М.Пришвин «Изиг түлүк үе» К.Ондар «Ыглапкан хар», шулук	1
Улус аразындан ие караа чымчак				
19			Е.Танова «Ава дугайында сөс». (Үзүндү) Е.Танова «Кырган-авам келди-ле!»	
20			Бистин проект «Алдын хун дег аваларга»	
Улустун аас чогаалы. Тоолдар				

21			«Үш чүүл эртемниг оол» (Тыва улустуң тоолу) «Боралдай ашак» (Тыва улустуң тоолу) «Сыынак» (Тыва улустуң тоолу)	
22			«Тоолду чүге чажырбазыл» (Тыва улустуң тоолу) «Алдан ала чылгылыг Алаадай-Мерген» (Тыва улустуң тоолу)	
Хөктүг үжуралдар, солун болуушкуннар				
23			С.Пюрбю «Шортан мунган эзир» («Шынаппайның чугааларындан» эгениң үзүндүзү) С.Пюрбю «Бөрттүг дилги» («Шынаппайның чугааларындан» эгениң үзүндүзү)	
24			М.Өлчей-оол «Тергелиг аът» («Хөөрээрниң чугааларындан» чечен чугаа) О.Сувакпит «Хаважыгаш», шүлүк	
25			«Мөге Союспан» (Төөгү чугаа) «Ийи кыс» (Тоолчургу чугаа) «Часкы» (Тоолчургу чугаа)	1
Ойнаксанчыг оюннарым				
26			С.Сарыг-оол «Оюннар» («Аңгыр-оолдун тоожуздан» эге) О.Сувакпит «Хуулгаазын кажыктарым» (Үзүндү)	
Кижиги болуру чажындан				
27			Б.Хөвөңмей «Адазының айбызынга» (Чечен чугаадан үзүндү) Л.Чадамба «Ивижилер оолдары», шүлүк	
Өске чоннарның аас чогаалы				
28			«Хек» (Ненец улустуң тоолу) «Чанагаш-оол» (Хакас улустуң тоолу)	1
Чонум чаагай ёзу-чаңчылдары				
29			М.Кенин-Лопсан «Калдаракты азырап алганым» («Калдарак» деп тоожудан эгениң үзүндүзү) М.Өлчей-оол «Кирген кижээ», шулук	1
Тывамның төөгүзүндөн солун арыннар				
30			С.Сарыг-оол «Оттуг терге» (Чечен чугаадан үзүндү) О.Саган-оол «Кызыл Сылдыс ордени» («Кежиктиг сылдыс» деп тоожудан үзүндү)	1
Чылдың үелери				
31			Н.Ооржак «Адазының дузалакчылары», шүлүк К.-Э.Кудажы «Чазый хырын башка халдаар» (Чечен чугаа)	
32			Бистин проективис «Мээн ынак номум»	1
33			Экскурсия	1
34			Туннел кичээл	1

Здесь пронумеровано и прошнуровано

девять (9) страниц

«01» сентября 20 23 года

Директор школы: Э /Комбуй-оол А.В./